

RAAP-NOTITIE 4802

Plangebied restaurant De Huiskamer in Ansen

Gemeente De Wolden

Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en
verkennd veldonderzoek



Archeologisch Adviesbureau

6500 voor Chr.

3750 voor Chr.

2200 voor Chr.

700 voor Chr.

150 na Chr.

320 na Chr.

250 na Chr.

1650 na Chr.

Colofon

Opdrachtgever: BügelHajema adviseurs

Titel: Plangebied restaurant De Huiskamer in Ansen, gemeente De Wolden; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en verkennend veldonderzoek

Status: eindversie

Datum: 12 juni 2014

Auteur: *drs. H.W. Veenstra*

Projectcode: DWDH

Bestandsnaam: NO4802_DWDH.docx

Projectleider: drs. H.W. Veenstra

Projectmedewerkers: D. van den Berg & T.M. Perger

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 61605

Autorisatie: drs. J.Y. Huis in 't Veld

Bevoegde overheid: gemeente De Wolden

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

Leeuwendeldseweg 5b

telefoon: 0294-491 500

1382 LV Weesp

telefax: 0294-491 519

Postbus 5069

E-mail: raap@raap.nl

1380 GB Weesp

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2014

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

1 Inleiding

1.1 Administratieve gegevens

- *type onderzoek*: een bureau- en verkennend veldonderzoek
- *bevoegde overheid*: gemeente De Wolden
- *onderzoekskader*: een (omgevings)vergunningsaanvraag
- *datum veldonderzoek*: 14 mei 2014
- *locatie*: het plangebied bevindt zich ter plaatse van restaurant De Huiskamer aan de Kerkdijk 2 te Ansen (zie figuur 1).
 - *naam*: plangebied restaurant De Huiskamer
 - *plaats*: Ansen
 - *gemeente*: De Wolden
 - *provincie*: Drenthe
 - *oppervlakte plangebied*: 506 m² (gezamenlijke oppervlakte van de drie deelgebieden)
 - *kaartblad topografische kaart van Nederland, schaal 1:25.000*: 16H
 - *centrumcoördinaten (X/Y)*: noordelijke deelgebied (opslag): 218.850/533.200
zuidwestelijke deelgebied (open keuken/serre): 218.835/513.160
zuidoostelijke deelgebied (hooischuur): 218.870/533.148
- *afbakening onderzoekszone*: straal van 300 m rondom het plangebied
- *ARCHIS-vondstmeldingsnummer(s)*: niet van toepassing
- *ARCHIS-waarnemingsnummer(s)*: niet van toepassing
- *ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer*: 61605
- *documentatie*: de documentatie van het project wordt bij RAAP bewaard onder de projectcode DWDH en wordt binnen een termijn van twee jaar overgedragen aan het Noordelijk Archeologisch Depot te Nuis.

1.2 Aanleiding en doelstelling

In het plangebied zijn bodemingrepen gepland (zie § 2.5 voor een beschrijving) die mogelijk bedreigend zijn voor eventuele archeologische resten. Ten behoeve van de omgevingsvergunning is daarom op basis van de richtlijnen van de gemeente De Wolden een bureau- en verkennend veldonderzoek uitgevoerd. De gemeentelijke archeologische verwachtings- en beleidskaart geeft namelijk aan dat het plangebied in de historische kern van Ansen ligt, waardoor een dergelijk onderzoek noodzakelijk is.

De doelstelling van het onderzoek is het vaststellen van de archeologische waarde van het terrein. Hiertoe is inzicht in de bodemopbouw en de gaafheid ervan van belang en dient te worden onderzocht of in het terrein archeologische resten aanwezig zijn.

1.3 Onderzoeksvragen

1. Hoe ziet de lithologische bodemopbouw van het plangebied eruit?
2. Zijn de archeologisch relevante niveaus intact en wat zijn de gevolgen voor de archeologische verwachting?
3. Zijn er aanwijzingen voor (grotere) archeologische nederzettingen?
4. Zijn archeologische maatregelen (planinpassing, vervolgonderzoek e.d.) noodzakelijk?

1.4 Randvoorwaarden

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep (zie artikel 24 van het Besluit archeologische monumentenzorg). De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; <http://www.sikb.nl>), geldt in de praktijk als richtlijn. RAAP beschikt over een opgravingsvergunning, verleend door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden.

Archeologische perioden			
Tijdperk			Datering
Recente tijd			1945
Nieuwe tijd		C	1850
		B	1650
		A	1500
Middeleeuwen		Laat B	1250
		Laat A	1050
		Vroeg	D: Ottoonse tijd
			C: Karolingische tijd
			B: Merovingische tijd
			A: Volksverhuizingstijd
			450
Romeinse tijd		Laat	270
		Midden	70 na Chr.
		Vroeg	15 voor Chr.
Prehistorie	IJzertijd		Laat
			250
			500
	Bronstijd		Vroeg
			800
			1100
	Neolithicum (Nieuwe Steentijd)		Laat
			1800
			2000
	Mesolithicum (Midden Steentijd)		Laat
			2850
			4200
	Paleolithicum (Oude Steentijd)		Vroeg
			4900/5300
			Laat
			6450
			8640
			Vroeg
			9700
			Laat
			12.500
			Jong B
			16.000
			Jong A
			35.000
			Midden
			250.000
			Oud

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methode

Het bureauonderzoek dient om een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen. Hiervoor worden verschillende bronnen gebruikt (zie literatuurlijst).

2.2 Geomorfologie en bodem

- *geomorfologie volgens geomorfologische kaart/ontleend aan ARCHIS2 (ARChEologisch Informatie Systeem; <http://archis2.archis.nl/archisii/html/index.htm>):* grondmorenerug (keileem), bedekt met dekzand, met of zonder oud bouwlanddek (code 4K6).
- *bodem volgens bodemkaart:* veldpodzolgronden met lemig fijn zand (Stiboka, 1988: code Hn23).

2.3 Archeologische gegevens

- *bekende archeologische vindplaatsen volgens het ARChEologisch Informatie Systeem (ARCHIS2) in een straal van 300 m rond het plangebied:* zie tabel 2

AMK-code	complextyp	datering	waarde
14485	esdorp	Middeleeuwen	terrein van hoge archeologische waarde
14265	havezate Huise te Ansen	Late Middeleeuwen-Nieuwe tijd	terrein van hoge archeologische waarde
waarnemingsnr.	complextyp	datering	opmerking
238670	gracht	niet vermeld	gracht behoort waarschijnlijk bij het terrein van de havezate

Tabel 2. Overzicht van de bekende archeologische vindplaatsen in en rond het plangebied.

- *eerder uitgevoerd onderzoek in de omgeving volgens ARCHIS2:* zie tabel 3

meldingsnr.	resultaat/advies	opmerking
57611	niet vermeld	inventariserend booronderzoek op Voorlanden 1 te Ansen
31534	terrein is sterk verstoord. Geen vervolgonderzoek aanbevolen.	inventariserend booronderzoek Om de Kamp te Ansen
31535	terrein is grotendeels verstoord. Geen vervolgonderzoek aanbevolen.	inventariserend booronderzoek aan de Kerkdijk te Ansen

Tabel 3. Overzicht van eerder archeologisch onderzoek in en rond het plangebied.

2.4 Historische situatie

Voor het onderzoek naar de historische situatie is gebruik gemaakt van de Kadastrale Minuut uit 1828 en andere topografische/historische kaarten (zie <http://watwaswaar.nl>).

- *historisch gebruik*: op de Kadastrale Minuut uit 1828 staan in of in de directe omgeving van het plangebied twee boerderijen afgebeeld. Rond 1924 lijkt de huidige bebouwing waarin het restaurant is gevestigd al te bestaan. Direct ten westen ervan staat dan ook een gebouw, dat tussen 1954 en 1961 weer is afgebroken. Het zuidwestelijke deelgebied (open keuken/serre) ligt mogelijk deels op de locatie van dit gebouw. Op een topografische kaart uit 1964 staat ter hoogte van het noordelijke deelgebied ook bebouwing aangegeven. Dit zal de nog bestaande kapschuur zijn. Sindsdien is er ter hoogte van het plangebied (qua bebouwing) weinig veranderd.
- *consequentie voor de archeologie (verwachting, verstoringen, resten van historische bebouwing)*: de voormalige bebouwing en andere vergravingen op het erf zullen in delen van plangebied voor bodemverstoringen hebben gezorgd. Het is onbekend in hoeverre deze verstoringen consequenties hebben voor eventuele archeologische waarden.

2.5 Huidige en toekomstige situatie

- *huidig gebruik*: erf met opstallen; de geplande hooischuur in het zuidoostelijke deelgebied was ten tijde van het veldwerk al gerealiseerd.
- *toekomstig gebruik*: in het noordelijke en zuidwestelijke deelgebied zal bebouwing worden gerealiseerd. Het type fundering en de diepte ervan is onbekend.
- *consequentie voor de archeologie (verstoring, methodiek veldonderzoek)*: het toekomstige gebruik kan leiden tot verstoring van de eventueel aanwezige archeologische waarden.

2.6 Gespecificeerde archeologische verwachting/advies

- *archeologische verwachting*: volgens de archeologische verwachtings- en beleidskaart van de gemeente De Wolden (Keunen, Boshoven & Jager, 2012) ligt het plangebied in de historische kern van Ansen. Voor het gebied geldt daarom een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen (nederzettingen) uit de Late Middeleeuwen-Nieuwe tijd.
- *gespecificeerde archeologische verwachting*: op basis van de resultaten van het bureauonderzoek kunnen in het plangebied resten van nederzettingen uit de Steentijd t/m Nieuwe tijd voorkomen. Deze resten zijn te verwachten in de top van de pleistocene afzettingen (dekzand). Archeologische resten kunnen zich ook in de basis van een eventueel voorkomend esdek bevinden. In de bouwvoor/verstoorde toplaag zijn alleen archeologische resten uit de Middeleeuwen-Nieuwe tijd te verwachten. Indien in het plangebied geen esdek voorkomt, is de verwachting dat eventuele resten uit de periode Steentijd t/m Vroege Middeleeuwen in enige mate verstoord zijn. Resten uit latere perioden zijn naar verwachting gaaf. Eventuele organische resten zijn alleen te verwachten op een dieper niveau in een keileemlaag (onder het grondwaterniveau).
- *archeologisch advies*: volgens de gemeentelijke archeologische beleidskaart moet in het plangebied bij ingrepen van meer dan 100 m² en dieper dan 0,3 m -Mv een archeologisch onderzoek plaatsvinden, waarbij verspreid over de deelgebieden zes boringen worden gezet.

3 Veldonderzoek

3.1 Methode

- *positie boringen*: gelijkmatig verdeeld over de drie delen van het plangebied (zie figuur 2); gezien de hooischuur al gerealiseerd was, is boring 6 direct ten zuiden hiervan geplaatst.
- *gebruikt boormateriaal*: gutsboor met een diameter van 2 cm
- *totaal aantal boringen*: zes
- *minimaal geboorde diepte*: 0,75 m -Mv
- *maximaal geboorde diepte*: 1,7 m -Mv
- *boorbeschrijvingen*: lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989). De uitgebreide boorbeschrijvingen (inclusief lithologisch profiel) zijn opgenomen in bijlage 1.
- *X-/Y- en Z-coördinaten boringen gemeten met*: RTK-GPS

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

beschrijving laagopvolging (lithologisch) en interpretatie (lithogenetisch): de laagopvolging in het plangebied wordt van boven naar beneden beschreven. In het algemeen bestaat de top uit een 0,4 tot 0,7 m dikke verstoorde laag (bruingrijs of grijsbruin, matig fijn, matig siltig, zwak humeus zand, meestal met keileembrokken). Onder de verstoorde toplaag bevindt zich direct keileem (lichtgeelgrijze tot lichtgroengrijze, sterk zandige, zwak grindige leem). Hoewel de bodemkaart aangeeft dat hier dekzand voorkomt, is dit in de boringen niet aangetroffen. Waarschijnlijk is het dekzand volledig verstoord en opgenomen in de verstoorde toplaag. De laagopvolging in boring 4 wijkt enigszins af. Hier is de verstoorde toplaag 1,05 m dik. Op het daaronder liggende keileem bevindt zich een 0,35 m dikke laag keizand (lichtgroengrijs, sterk siltig, matig grof, zwak grindig zand). De bodem is hier dieper verstoord. Vermoedelijk heeft het te maken met het gebouw dat hier in de eerste helft van de 20e eeuw heeft gestaan.

Tijdens het veldonderzoek zijn geen aanwijzingen voor een archeologische vindplaats aangetroffen.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

In deze paragraaf worden de conclusies gegeven in de vorm van de antwoorden op de specifieke onderzoeksvragen (zie § 1.3).

1. *Hoe ziet de lithologische bodemopbouw van het plangebied eruit?*

Onder een verstoorde toplaag bevindt zich in het algemeen direct keileem. Dekzand is niet aangetroffen.

2. *Zijn de archeologisch relevante niveaus intact en wat zijn de gevolgen voor de archeologische verwachting?*

De meeste archeologisch relevante niveaus zijn verstoord. De archeologische verwachting voor de periode Steentijd t/m Vroege Middeleeuwen kan naar laag worden bijgesteld. Het is niet uitgesloten dat in het plangebied archeologische resten uit de Late Middeleeuwen-Nieuwe tijd voorkomen. Hiervoor zijn tijdens het veldwerk overigens geen aanwijzingen gevonden.

3. *Zijn er aanwijzingen voor (grotere) archeologische nederzettingen?*

Er zijn geen aanwijzingen voor (grotere) archeologische nederzettingen aangetroffen.

4. *Zijn archeologische maatregelen (planinpassing, vervolgonderzoek e.d.) noodzakelijk?*

Archeologische maatregelen worden niet noodzakelijk geacht.

4.2 Aanbevelingen

De resultaten van het onderzoek geven geen aanleiding om archeologisch maatregelen (plan-aanpassing, vervolgonderzoek, etc.) aan te bevelen.

Wanneer bij de geplande werkzaamheden toch archeologische resten worden aangetroffen, moet hiervan direct melding gemaakt worden bij de provinciaal archeoloog van Drenthe. Raadzaam is ook de gemeente De Wolden op de hoogte te brengen.

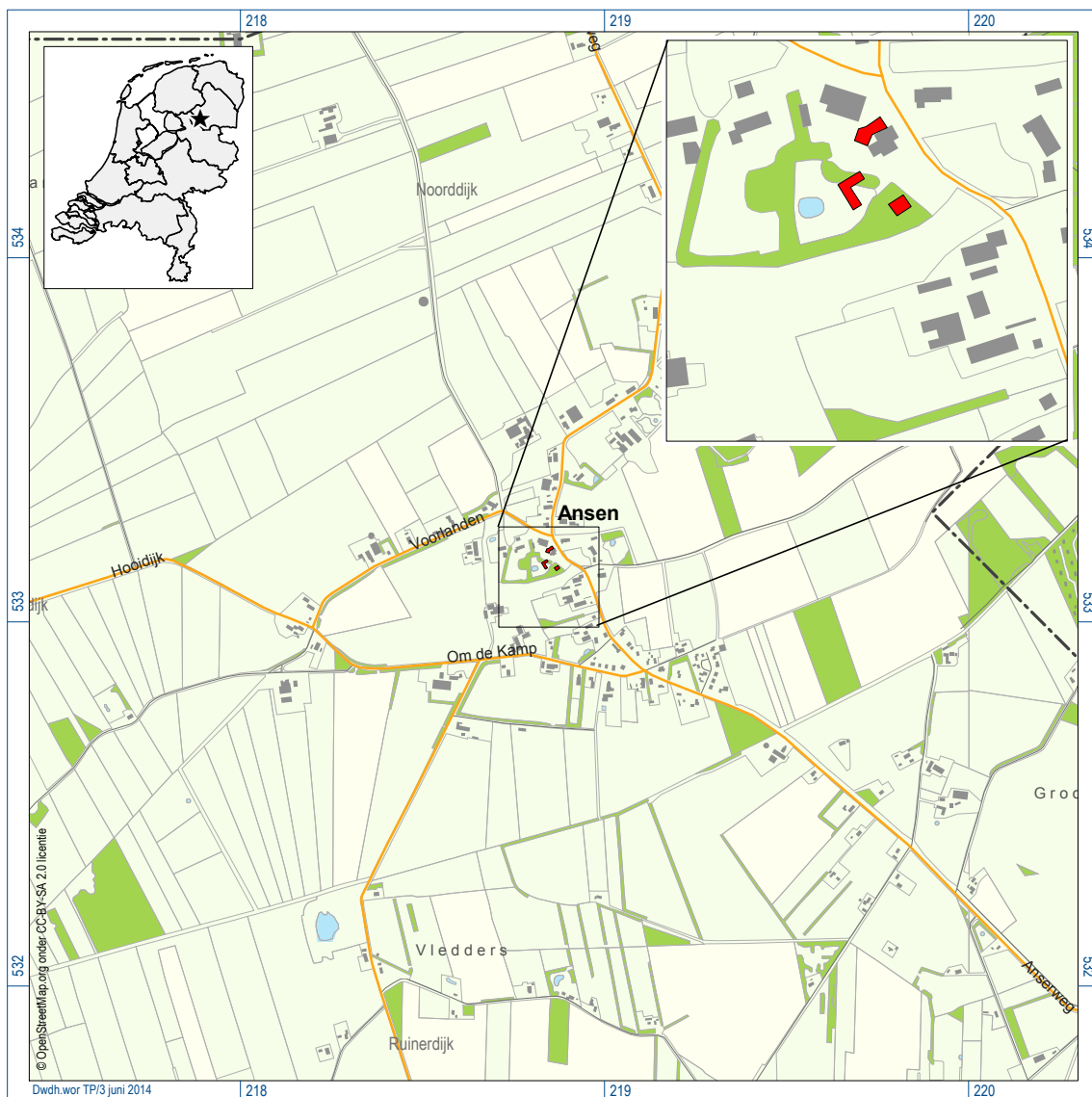
Contactpersoon RAAP: drs. H.W. Veenstra, projectleider (0512-589140).

Literatuur

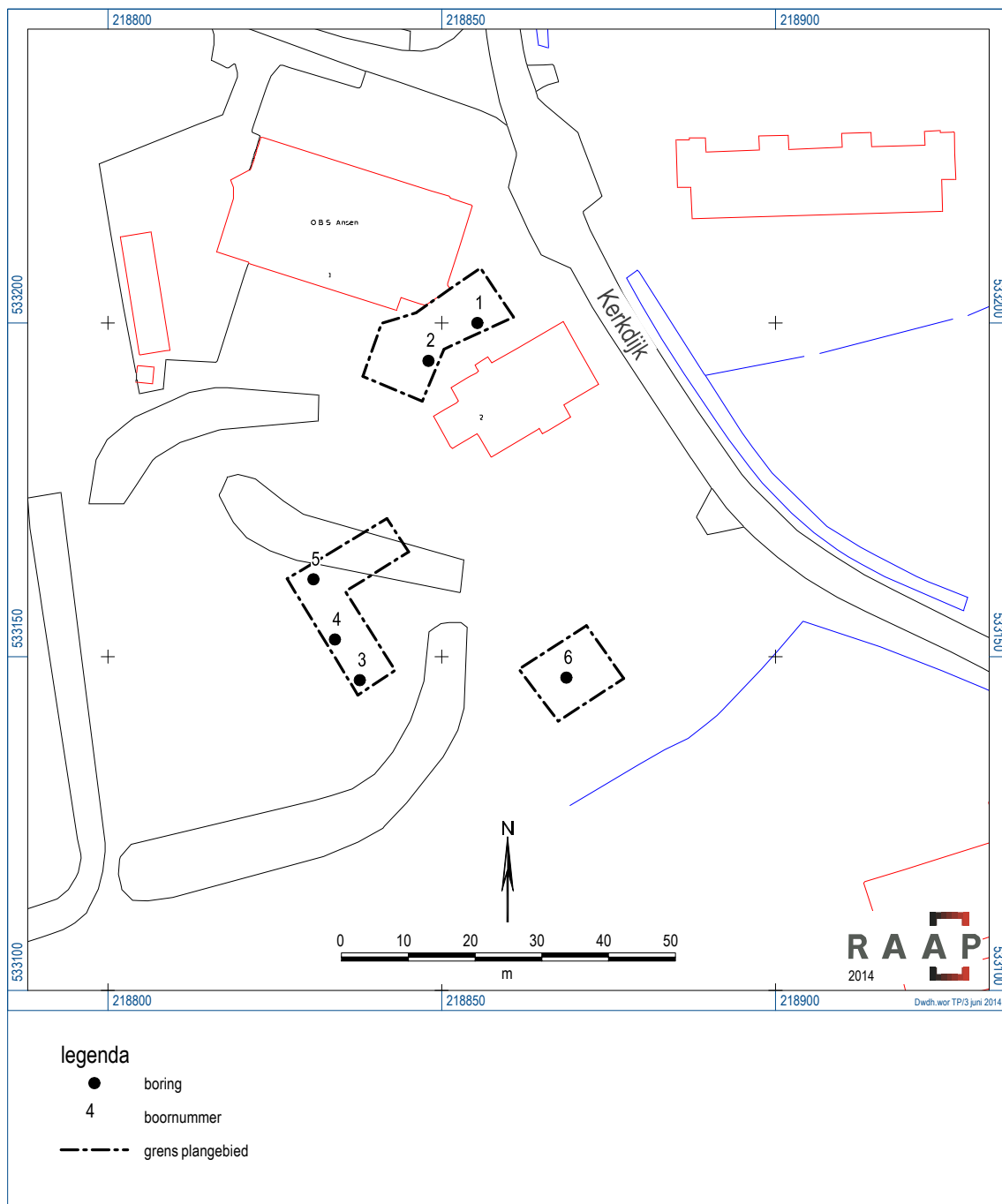
- Keunen, L.J., E.H. Boshoven & S.W. Jager**, 2012. Archeologisch erfgoed in de gemeente De Wolden; archeologische bronnen, verwachtings- en beleidskaart. *RAAP-rapport 2292*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Weesp.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- Stiboka**, 1988. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Blad 16 Oost Steenwijk*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

- Figuur 1.** Ligging van het plangebied (rood; zie inzet rechtsboven). Inzet linksboven: ligging in Nederland (ster).
- Figuur 2.** Boorpuntenkaart.
- Tabel 1.** Archeologische tijdschaal.
- Tabel 2.** Overzicht van de bekende archeologische vindplaatsen in en rond het plangebied.
- Tabel 3.** Overzicht van eerder archeologisch onderzoek in en rond het plangebied.
- Bijlage 1.** Boorbeschrijvingen (inclusief lithologisch profiel)



Figuur 1. Ligging van het plangebied (rood; zie inzet rechtsboven). Inzet linksboven: ligging in Nederland (ster).

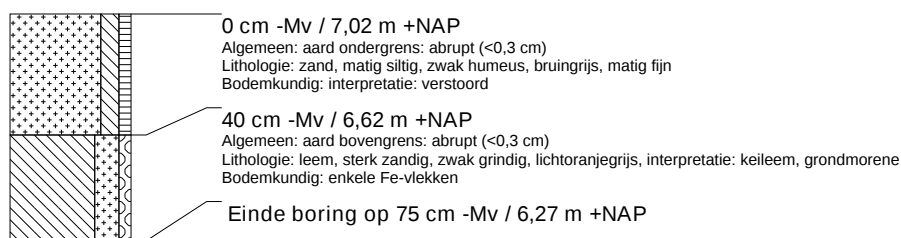


Figuur 2. Boorpuntenkaart.

Bijlage 1: Boorbeschrijvingen (inclusief lithologisch profiel)

boring: DWDH-1

beschrijver: HV/DB, datum: 16-5-2014, X: 218.855,32, Y: 533.199,98, precisie locatie: 1 dm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 16H, hoogte: 7,02, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: zandguts-2 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Drenthe, gemeente: De Wolden, plaatsnaam: Ansen, opdrachtgever: BügelHajema Adviseurs, uitvoerder: RAAP Noord



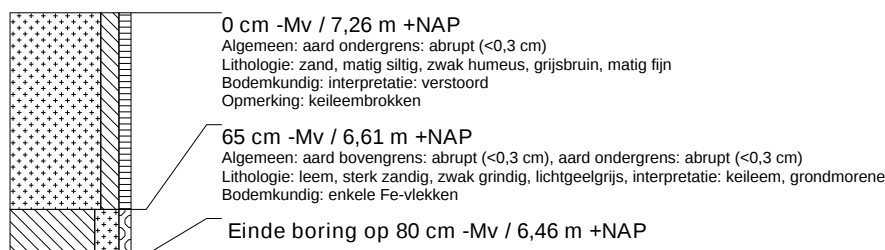
boring: DWDH-2

beschrijver: HV/DB, datum: 16-5-2014, X: 218.848,03, Y: 533.194,34, precisie locatie: 1 dm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 16H, hoogte: 7,10, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: zandguts-2 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Drenthe, gemeente: De Wolden, plaatsnaam: Ansen, opdrachtgever: BügelHajema Adviseurs, uitvoerder: RAAP Noord



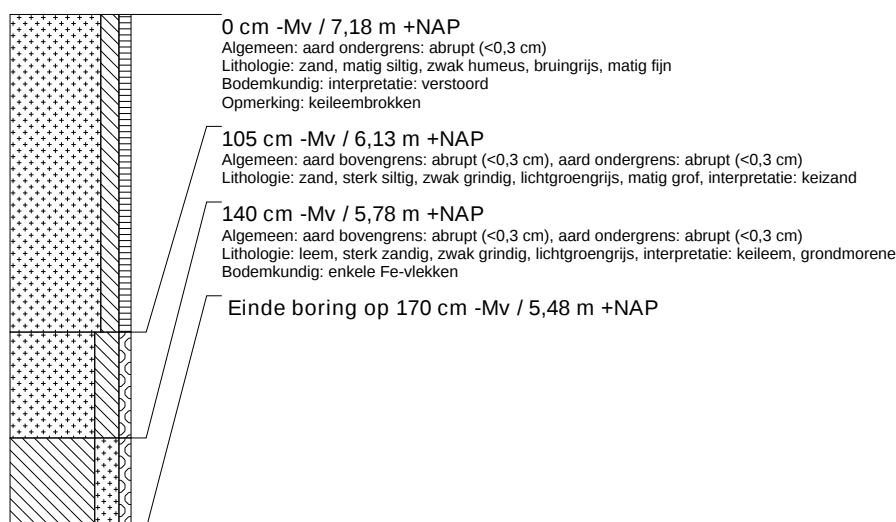
boring: DWDH-3

beschrijver: HV/DB, datum: 16-5-2014, X: 218.837,75, Y: 533.146,48, precisie locatie: 1 dm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 16H, hoogte: 7,26, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: zandguts-2 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Drenthe, gemeente: De Wolden, plaatsnaam: Ansen, opdrachtgever: BügelHajema Adviseurs, uitvoerder: RAAP Noord



boring: DWDH-4

beschrijver: HV/DB, datum: 16-5-2014, X: 218.833,99, Y: 533.152,57, precisie locatie: 1 dm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 16H, hoogte: 7,18, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: zandguts-2 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Drenthe, gemeente: De Wolden, plaatsnaam: Ansen, opdrachtgever: BügelHajema Adviseurs, uitvoerder: RAAP Noord



boring: DWDH-5

beschrijver: HV/DB, datum: 16-5-2014, X: 218.830,80, Y: 533.161,60, precisie locatie: 1 dm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 16H, hoogte: 6,80, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: zandguts-2 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Drenthe, gemeente: De Wolden, plaatsnaam: Ansen, opdrachtgever: BügelHajema Adviseurs, uitvoerder: RAAP Noord



boring: DWDH-6

beschrijver: HV/DB, datum: 16-5-2014, X: 218.868,66, Y: 533.146,88, precisie locatie: 1 dm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 16H, hoogte: 7,04, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: zandguts-2 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Drenthe, gemeente: De Wolden, plaatsnaam: Ansen, opdrachtgever: BügelHajema Adviseurs, uitvoerder: RAAP Noord

